

ECHIDISTANȚA PROCEDURII DE EXECUTARE SILITĂ FAȚĂ DE CREDITOR ȘI DEBITOR, VĂZUTĂ PRIN PRISMA INTERDICȚIILOR DE PĂRĂSIRE A TERITORIULUI ȚĂRII ȘI PERFECTĂRII ACTELOR DE STARE CIVILĂ

Olesia CEBOTARI,
master în drept, asistent judiciar,
Judecătoria Chișinău
(sediul Buiucani)

SUMAR

Executarea silită reprezintă un ansamblu de măsuri prevăzute de Codul de executare al Republicii Moldova, prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile. Statul este obligat să asigure, prin reprezentanții săi, executarea în mod prompt și efectiv a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii, iar, în caz de refuz, creditorii au dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit.

Cuvinte-cheie: creditor, debitor, titlu executoriu, executor judecătoresc, executare silită, dreptul la libera circulație, interdicții.

Procedura de executare are sarcina de a contribui la realizarea drepturilor creditorilor recunoscute printr-un document executoriu prezentat spre executare, în modul stabilit de lege [1, art.1 alin.(1)].

Prezentul studiu este consacrat analizei efectelor asupra procedurii de executare rezultate după declararea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 22 alin. (1) lit.v) din Codul de executare – „interdicția eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere”. Dreptul la libera circulație este garantat de stat, conform art. 27 din Constituție, totodată, interzicerea eliberării buletinului de identitate și a permisului de ședere, ca o categorie de acte de identitate aparte, precum și a documentelor de stare civilă și a permisului de conducere implică intruziuni în dreptul la respectarea vieții familiale și private, consacrat de art. 28 din Constituție. Totuși, atât dreptul la libera circulație cât și dreptul la respectarea vieții familiale și private nu fac parte din categoria drepturilor

EQUIDISTANCE OF THE FORCED EXECUTION PROCEDURE IN REGARD TO CREDITOR AND DEBTOR, DUE TO PROHIBITIONS OF LEAVING THE TERRITORY OF THE COUNTRY AND PROCESSING THE CIVIL STATUS DOCUMENTS

SUMMARY

The forced execution represents a range of measures, provided by the Execution Code of the Republic of Moldova, whereby the creditor realizes, through the judicial executor, with the assistance of the authorized state bodies, his rights, recognized by an executing document, if the debtor does not voluntarily fulfill his obligations. The state is obliged to ensure, through its representatives, the prompt and effective court orders and other writs of execution and, in case of refusal, the creditors are entitled to full compensation for the suffered damage.

Key-words: creditor, debtor, writ of execution, judicial executor, forced execution, right to free movement, prohibitions.

absolute, ceea ce înseamnă că pot fi limitate în prezența anumitor condiții, conform art. 54 din Constituție.

În cadrul Programului Comun al Consiliului European și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova, Consiliul European a organizat o vizită a experților europeni de evaluare a procesului executării silite a hotărârilor judecătorești.

Experții au accentuat faptul că situația în sistemul de executare al Republicii Moldova este gravă sub mai multe aspecte, și anume: s-a constatat că nu sunt disponibile resursele financiare necesare, lipsește un buget anual suficient pentru executarea corespunzătoare și efectivă a hotărârilor judecătorești, dar și mijloace adecvate de tehnologii informaționale și programe computerizate. Oficiile teritoriale ale Departamentului de executare nu corespund cerințelor. Se remarcă faptul că, pentru a îmbunătăți sistemul de executare și a spori eficiența acestuia, situația trebuie examinată prin prisma numărului mare de decizii ale Curții Europene pentru Drepturile

Omului privind încălcarea în Republica Moldova a art. 6 §1 din CEDO, și anume – neexecutarea hotărârilor judecătorești într-un termen rezonabil [15]. După ce s-a constatat că statul nu dispune de buget, a avut loc reforma instituției executorilor de stat, prin transformarea acestora în executori judecătorești privați, adică s-a trecut la sistemul de executare privat.

Curtea Constituțională a constatat că obligația executării unei hotărâri judecătorești aparține debitorului. În situația în care el nu îndeplinește benevol această obligație, intervine executarea silită, prin intermediul executorului judecătoresc [5]. În același timp, potrivit art. 10 alin. (1) din Codul de executare, executarea silită reprezintă un ansamblu de măsuri prin care creditorul își realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile.

La 2 iunie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 118 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în continuare – Legea nr.118/2016) [12]. Prin legea menționată, au fost abrogate prevederile art. 8 lit.g) din Legea nr. 269-XIII din 9 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova (în continuare – Legea nr.269/1994) [9], conform căroră, se refuză eliberarea pașaportului și a documentului de călătorie sau prelungirea termenului de valabilitate al acestora, dacă solicitantul are obligațiuni patrimoniale față de stat, față de persoane fizice și juridice, conform hotărârii instanței de judecată.

La 10 mai 2017, Curtea Constituțională a Republicii Moldova s-a pronunțat asupra sesizării nr. 20g/2017 privind excepția de neconstituționalitate pe marginea prevederii articolului 22 alin. (1) lit. v) din Codul de executare – „interdicția eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere”, prin care a decis: „Se declară neconstituțional textul „Interdicția privind eliberarea documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere se aplică exclusiv de către instanța de judecată” din articolul 22 alin. (1) lit. v) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443- XV din 24 decembrie 2004” [7, pct.27]. Curtea reține că nu se justifică existența de sine stătătoare a interdicției privind eliberarea pașaportului și documentului de călătorie, ca măsură de asigurare a documentului executoriu, așa cum este redată în art. 22 alin.(1) lit.v) din Codul de executare. Or, scopul acesteia poate fi atins prin interdicția de a nu părăsi țara – măsură susceptibilă de a fi aplicată exclusiv și excepțional drept consecință a ineficienței și epuizării tuturor măsurilor de asigurare a executării documentului executoriu, atunci când ieșirea debitorului peste hotarele Republicii Moldova ar face, în mod evident, imposibilă sau dificilă executarea hotărârii judecătorești [5, pct.114]. Menționăm faptul că executorii judecătorești nu aplicau interdicțiile neîntemeiat, ci doar după epuizarea altor măsuri de restrângere în cazurile în care debitorii se obligau de multiple ori, dar, cu toate acestea, se eschivau cu rea-credință și nu-și onorau obligațiile.

La nivel internațional, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cele două pakte internaționale privitoare la drepturile omului, alte documente juridice admit existența unor limitări și restrângeri, în legătură cu exercițiul drepturilor și libertăților omului [18, p.105], după cum urmează: Declarația Universală a Drepturilor Omului [4] prevede în art. 29 alin. (2): „În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă: numai în grădirilor stabilite de lege exclusiv **în scopul asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și a bunăstării generale**, într-o societate democratică”. Această dispoziție este o recunoaștere implicită a caracterului relativ al drepturilor și libertăților prevăzute în Declarație. Nefiind absolute, drepturile pot fi, deci, limitate în exercițiul lor, astfel încât să prevină abuzul de drept și, în același timp, să fie păstrat caracterul democratic al societății [14, p. 9].

În baza hotărârii menționate, a fost declarată neconstituțională și, ulterior, abrogată sintagma stipulată din articolul 22 alin. (1) lit. v) Cod de executare – „Interdicția privind eliberarea documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere se aplică exclusiv de către instanța de judecată”. La 7 iunie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.70 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (443/2004), prin care a completat art. 22 alin. (1) lit.v) cu următorul cuprins: „să solicite persoanelor fizice și juridice întreprinderea acțiunilor sau inacțiunilor ce rezultă din lege sau dintr-un raport juridic, în vederea executării eficiente a unui document executoriu” [13]. Ca rezultat al acestor modificări, au fost anulate toate interdicțiile aplicate anterior în privința debitorilor.

Modificarea respectivă vine în contradicție cu dreptul creditorului la recuperarea prejudiciului cauzat. Drepturile unei persoane se epuizează acolo unde se încalcă drepturile altei persoane. Interdicția de eliberare a pașaportului, a actelor de stare civilă și a permiselor de conducere este necesară pentru protejarea drepturilor creditorului și asigurarea executării hotărârilor instanțelor de judecată, fiind în concordanță cu principiile unui stat de drept și, implicit, cu prevederile Constituției. Această proporționalitate servește drept metodă logică destinată să ajute la stabilirea echilibrului corect, care urmărește un scop legitim, și anume: protecția drepturilor altora, în speță – a dreptului creditorului de a obține executarea de către debitor a obligației ce i se incumbă în baza unui document executoriu. În cele din urmă, după punerea în balanță a drepturilor concurente, se conchide că interdicția privind eliberarea documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere reprezintă o măsură necesară pentru protejarea drepturilor creditorului la asigurarea satisfacerii creanței stabilite prin hotărârea judecătorească.

Cel mai important rol îi revine, desigur, Constituției, care stabilește principalele condiții pentru restrângerea drepturilor și libertăților omului, protejând astfel omul și drepturile acestuia față de acțiunile arbitrare ale statu-

lui, deoarece restrânge posibilitatea acestuia de a atenta asupra drepturilor și de a interveni în sfera libertății individului [22, p. 31].

Referindu-ne nemijlocit la textul Constituției Republicii Moldova, notăm că aceasta, conformându-se standardelor internaționale, stabilește în art. 54 următoarele:

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alin. (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății” [2].

Atât în documentele internaționale cât și în legislația internă a statelor este atestată ideea nu numai a posibilității restrângerii drepturilor și libertăților omului într-o societate democratică, dar și a necesității restrângerii acestora în interesul societății, atât în condițiile de viață obișnuită cât și în condițiile situațiilor excepționale [21, p. 103-104].

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale [3] (în continuare – Convenție) stabilește posibilitatea restrângerii unor drepturi în art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 11 alin. (2), iar prin art. 2 din Protocolul nr. 4 prevede condițiile în care este admisă restrângerea. Respectiv, potrivit acesteia, „exercitarea drepturilor nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”.

În aceeași măsură, prezintă importanță și articolele 17 și 18 din Convenție, potrivit cărora: „Nici o dispoziție din Convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup sau individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta Convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de Convenție”; „Restrângerile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți, nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute”. Deci, se poate constata că majoritatea drepturilor reglementate în cuprinsul Convenției se bucură de o protecție relativă, așa cum ele pot constitui obiectul unor derogări sau restricții eventuale [16, p. 19].

Potrivit jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului, accesul la justiție semnifică nu doar posibilitatea juridică efectivă de a te adresa unui organ de plină jurisdicție pentru soluționarea unei contestații și obținerea unei satisfacții, ci și dreptul de a cere executarea hotărârii obținute.

În acest context, Curtea a statuat (în cauzele *SC Ruxandra Trading contra României și Hornsby contra Greciei*) că „dreptul la un tribunal garantat de art. 6 alin. 1 din Convenție ar fi iluzoriu, dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână inoperantă, în detrimentul unei părți. Executarea unei sentințe, a oricărei instanțe, trebuie considerată ca făcând parte integrantă din „proces”, în sensul art. 6”.

Conform datelor statistice pe anul 2018, raportate de către executorul judecătoresc X, rezultă că, în cadrul procedurii de executare silită, 5% dintre debitorii execută pe conștiință proprie, 5% dintre debitorii execută documentele executorii, fiind afectați de o anumită interdicție, 10% achită în rate conform graficului stabilit, 20% nu se găsesc la domiciliul declarat și 60% dintre debitorii sunt anunțați în căutare, ceea ce duce la imposibilitatea executării hotărârilor judecătorești. Acest fapt face imposibilă executarea hotărârilor judecătorești și, prin urmare, marea parte a procedurilor de executare se încheie de către executorul judecătoresc cu restituirea documentului executoriu și nu se mai revine la procedură sau, în cel mai bun caz, dosarele sunt depozitate în arhiva Oficiului executorului. În urma unei asemenea situații, au de suferit nu doar creditorii, dar și statul, prin neîncasarea amenzilor și despăgubirea creditorilor în baza hotărârilor adoptate de instanțele naționale, conform art. 2 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, care stipulează că „Orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanța de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă” [11]. Nerespectarea Legii nr. 87 a dus la condamnarea Moldovei de către CtEDO, din cauza eșecului autorităților de a executa, **într-un termen rezonabil, hotărârea** definitivă pronunțată în favoarea reclamantului (a se vedea *Ciolacu contra Moldova*, cererea nr. 22400/13) [18, §32].

În ultimii ani, observăm o tendință disproporțională dintre drepturile creditorului și drepturile debitorului, acestea prevalând **în favoarea debitorului**, însă, în același timp, legiuitorul nu ia în considerație faptul că, astfel, se încalcă grav drepturile creditorilor, care, în rezultat, au de suferit. Am ajuns în situația în care debitorii sunt protejați și dispun de mai multe drepturi decât creditorii,

fapt care le permite să profite cu rea-credință de acest lucru. Reieșind din cele invocate, hotărârile judecătorești definitive și irevocabile sunt devalorizate, fapt care duce la dezamăgirea cetățenilor față de instituțiile de drept. Prin urmare, neîncrederea cetățenilor față de organele de drept ne poate readuce, în perspectivă, la practica anilor 90 ai secolului trecut, ceea ce este inadmisibil pentru un stat de drept și democratic. Consider această problemă foarte actuală și alarmantă, ea merită o atenție sporită din partea legiuitorului.

Dacă debitorul nu dispune de anumite bunuri cu drept de proprietate, executorul judecătoresc, neavând alte pârghii pentru a executa un document executoriu, îl restituie creditorului, **fără executare, deoarece nu este motivat să mențină această procedură de executare un termen nelimitat, cu gândul că se va schimba situația în viitor, deoarece riscă să fie acționat în instanța de judecată prin Legea nr.87.** Prin urmare, este în situația imposibilității executării, inclusiv a titlurilor executorii privind încasarea pensiei alimentare (a se vedea hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 28 iunie 2019, dosar nr.4-260/2019) [7]. Conform Legii nr. 273 din 09.11.1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte [10, art.4 alin.(16) lit.e)], legiuitorul a prevăzut respingerea cererii pentru eliberarea pașaportului sau a documentului de călătorie în cazurile în care solicitantului i se suspendă dreptul la libera circulație în străinătate, în cazul în care solicitantul are interdicție de a părăsi țara în temeiul unei încheieri a instanței de judecată. Conform Codului de executare, însă, pe criteriul de neconstituționalitate, cu toate că legiuitorul prevede expres aplicarea interdicțiilor prin intermediul instanței de judecată, instanțele de judecată încetează procesele contravenționale intentate de către executorii judecătorești în privința debitorilor, invocând temeieri absurde. Din aceste considerente, legea menționată nu funcționează și, ca rezultat, în speță, au de suferit copiii minori, care nu dispun de o alimentație necesară etc.

La acest capitol, vom menționa și Hotărârea CEDO din 29 noiembrie 2005, cererea nr. 15840/02 *Grițco contra Moldova*, în care Curtea reamintește că dreptul la o instanță, garantat de art.6 §1, ar fi iluzoriu, dacă sistemul de drept al unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată, în detrimentul unei părți. Cu atât mai mult cu cât o autoritate de stat nu poate să invoce lipsa bunurilor la debitor, care ar putea fi urmărite, sau existența la acesta a datoriilor scadente față de alți creditori, ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri judecătorești irevocabile. Astfel, întârzierea de executare prejudiciază esența dreptului protejat conform art. 6 § 1 al Convenției (a se vedea *Immobiliare Saffi contra Italy* [20]).

Soluția în acest caz ar fi ca instanțele de judecată să conlucreze și să fie mai receptive la demersurile executorilor judecătorești. Să nu le fie frică să aplice interdicțiile, dacă acestea sunt prevăzute în legislație.

În prezent, în Republica Moldova, sistemul de executare silită este pus în sarcina Ministerului Justiției și

se realizează prin intermediul executorilor judecătorești privați. Pe parcursul ultimei perioade au fost întreprinse multiple măsuri cu caracter normativ în domeniul executării. Cu toate acestea, problema neexecutării actelor executorii rămâne a fi una actuală, având un impact negativ asupra societății, prejudiciind încrederea în viabilitatea drepturilor proclamate, afectând imaginea și autoritatea justiției, având consecințe negative asupra dezvoltării economice, sociale și politice a statului.

Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță urmează a fi privită ca o parte integrantă a „procesului”, în sensul art. 6 (a se vedea: *Hornsby contra Greciei*, hotărâre din 19 martie 1997 [19, §40] și *Burdov contra Rusiei* [17, §34]).

Mai mult, fiecare stat trebuie să asigure funcționarea unor instrumente juridice care să fie adecvate și suficiente pentru a asigura executarea obligațiilor pozitive care revin statului (*Ruianu contra României*, §66). Dar întârzierea nu poate fi calificată altfel decât prejudicierea esenței dreptului protejat conform art. 6 §1 al Convenției.

Legiuitorul urmează să elaboreze o reformă eficientă a instituției de executare, bine chibzuită și bazată pe rapoartele prezentate de executorii judecătorești, fiind luate în calcul multiplele condamnări a statului Republica Moldova de către Curtea Europeană. Analizând prin prisma faptului că, dacă debitorul dispune de mijloace financiare și își permite călătorii în vacanță, deducem, prin simpla logică, faptul că el ar putea acoperi și creanța stabilită printr-un act judecătoresc definitiv și irevocabil.

În concluzie, subliniem că, după trecerea la sistemul de executare privat, statul, în loc să acorde asistență și competențe în vederea întreprinderii măsurilor de asigurare a documentelor executorii, dimpotrivă – a tăiat din competențele executorilor judecătorești. Atunci când statul nu susține sistemul de executare, acest sistem devine ineficient. În cele mai dese cazuri, debitorul nu are simțul responsabilității să achite creanța până nu este afectat de o anumită interdicție. În contextul celor abordate, putem reitera că aplicarea restricțiilor în privința debitorilor este un instrument necesar executorilor judecătorești pentru executarea documentelor executorii pe care le au în procedură efectiv și în termen rezonabil. Restricțiile impuse debitorului asigură o procedură de executare eficientă. Limitarea executorilor judecătorești în aplicarea unor restricții față de debitorii de rea-credință afectează drepturile creditorilor garantate de către legiuitor. Fiind protejat de către legiuitor, debitorul face abuz de drepturile sale și tinde de a găsi alternative pentru a nu-și onora obligațiunile asumate sau impuse prin hotărârile instanțelor judecătorești. Ca rezultat, Statul este obligat să achite prejudicii considerabile pentru ineficacitatea sistemului de executare. Luând în considerație cele menționate mai sus, putem afirma cu certitudine că, în conformitate cu legislația națională și standardele europene, restrângerile drepturilor omului sunt admisibile și, după caz, necesare, în condițiile prevăzute de lege.

Importanța acestei instituții este una primordială pentru cetățenii care își exprimă încrederea absolută față de sistemul judecătoresc.

Referințe biografice:

- Codul de executare al Republicii Moldova. Nr. 443 din 24 decembrie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 214-220.
- Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.78/140.
- Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.54-55/502.
- Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New-York la 10.12.1948. Ratificată de Republica Moldova la 28.07.1990. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol.1. Chișinău: Moldpres, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998.
- Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 10 mai 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.22 alin.(1), lit.v) din Codul de executare al RM (interdicția eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.244-251.
- Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 14 decembrie 2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 15 alin.(2) lit. d) și 38 alin.(4) lit. f) din Codul de executare nr. 443-XV din 24 decembrie 2004 (sesizarea nr. 24g/2017). <http://www.constcourt.md/print.php?l=ro&idc=7&id=1118> (vizitat 05.08.2019).
- Hotărârea Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 28 iunie 2019. Dosar nr.4-260/2019 (Nº PIGD 12-4-6529-06022019). https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/46f45fd3-a5ff-48e4-81da-b22e51183467 (vizitat 09.08.2019).
- Iancu Gh. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale. Sistemul de garanții*. București: All Beck, 2003. 390 p.
- Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova. Nr.269 din 9 noiembrie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr.6.
- Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte. Nr. 273 din 09 noiembrie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 9.
- Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. Nr. 87 din 21 aprilie 2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 107-109.
- Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.118 din 2 iunie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 247-255.
- Legea pentru modificarea și completarea Codului de executare al Republicii Moldova, nr. 443/2004. Nr. 70 din 07 iunie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 235-244.
- Micu D. *Garantarea drepturilor omului în practica Curții Europene a drepturilor omului și în Constituția României*. București: All Beck, 1998. 285 p.
- Notă Informativă la proiectul Legii privind executorii judecătorești. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7mN0WHfBL98J:justice.gov.md/file/proiecte%2520de%2520acte%2520legislative/Not%25C4%2583%2520la%2520proiectul%2520Legii%2520privind%2520executorii%2520judecatoresti.doc+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=md>. (vizitat la 28.07.2019).
- Potînga A., Costachi Gh. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. Chișinău: Epigraf, 2003. 608 p.
- Speța Burdov c. Rusia*, hotărârea din 7 mai 2002, definitivă la 04.09.2002. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60449> (vizitat 28.07.2019).
- Speța Ciolacu c. Moldovei*, hotărârea din 04 septembrie 2018. <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/11/CIOLACU-v.-MDA-ROM.pdf>. (vizitat 28.07.2019).
- Speța Hornsby c. Greciei*, hotărârea din 19 martie 1997, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020> (vizitat 28.07.2019).
- Speța Imobiliare Saffi c. Italiei*, hotărârea din 28 iulie 1999. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58292> (vizitat 28.07.2019).
- Coca G., Coca M. *L'exercice des droits et des libertes fondamentales. Limites, restreintes et derogations*. În: *Teorii și practici ale guvernării democratice. Sesiune de comunicări științifice, 23-24 octombrie 2010*. Chișinău: S. n., 2011, p.102-104.
- Белый А.В. *Понятие и значение ограничения прав и свобод человека и гражданина*. В: *Вестник Челябинского Государственного Университета. Право*. Выпуск 18, 2009, №7 (145), с.30-31.

